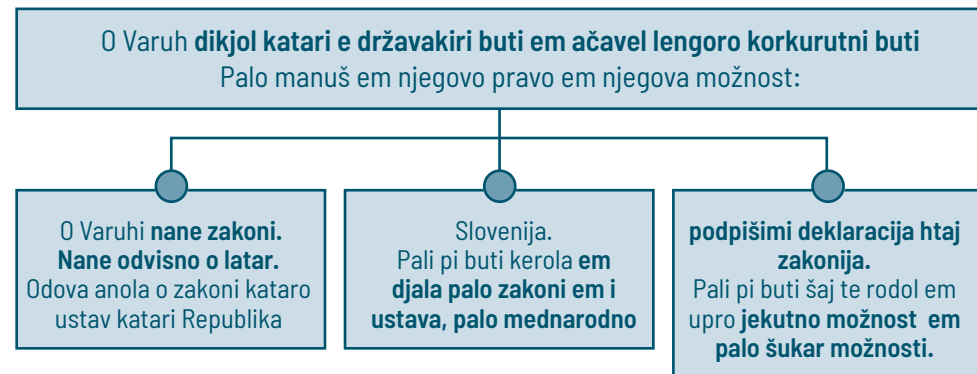

HARI VAŠO O VARUH PALO MANUŠIKANO PUČIPE

O varuh si **nane odvisno e državakiri institucija**, savi dela o dikjel htaj možnost htaj vazdipe palo manuš em leho pravo ki Slovenija. Mandati kataro o varuh ikljola katar ustavno zakoni katar Republika Slovenija htaj o Varuh palo manuš em leho pravo. Kataro 24. februaru 2019 o Varuh palo manuš em leho pravo ki Republika Slovenija si **Peter Svetina**.

Buti katar o Varuh si mešano, odoleske si buti organizirimi palo odoja buti:

Vakiripe htaj garavipe palo čavengoro pučipe anola, te vazdol pe htaj čavengoro pučipe palo lengoro pravo, upro save si kidime.

Pali **strukovni buti katar o Varuh** legarola o pučipe katar samostojno pučipe htaj vmesno pučipe, kaj dena piro dikipe sili kršime o manuš em pravo htaj lengoro pučipe em lengoro pravo.

E državakoro angluno mehanizmo palo avipe katar ustavno dikjola keripe manušencar, palo savi sasa lendi i sloboda em namukjola keripe upro problemu upro neljdusko buti.

O saveto palo Varuh em manuš em leho pravo si kerdo radno skupine. Palo 16 članija, sar si civilno manuša, kataro znanost em državno organija, em o Varuh anola o saveti htaj o pitanje katar manuš em leho pravo.

O centro palo človekove pravice kaj kerol prezentacija htaj promocija, upro učenje htaj palo o pučipe palo manuš em leskeri pravica, kerola upro istraživanje htaj analize em kerola o poročilo em keripe palo skupno upro med unarodna pitanja em buti.

SO O VARUH ŠAJ TE KEROL?

- Keripe htaj anela** upro samostojno pučipe em palo manuš em njegovo pravo.
- Dola piro dikipe, i kritika em piro pitanja:**
Palo sa organija kataro dikipe upro pučipe palo manuš em njegovo pravo pali buti, savi anola odluka, upro diklo kataro o pitanje htaj stepeno, savo djala palo odova organo.
Pali vlada em državakoro parlamento anela aver zakoni htaj aver zakonija,
Organi te anen pošukar pali piri buti htaj možnost palo manuša: katar prej htaj upro poročila, save anena upozorenja upro sistemsko našukaripe te anola o poročilo upro arakle; kataro pire poročila palo javnost em javno nastupi.
- Upro ustavno sudo palo ande predlogija dola upro ustavno tužba htaj rodol upro sudipe kataro ustavno zakoni htaj em lengere dokumentija.**
- O varuh vsakič enkrat ko berš kerola bešeskoro poročilo, upro save dola pire predlogija htaj but aver dikipe, save si dinde upro aver državakere organija htaj institucije.**
- Mednarodno organizacije em dena šaj pale institucije piro dikipe pišimo ko lil katar manušegoro prvo em palp mednarodno pravo ki Slovenija em kerola buti avrenca ko mednarodno organizacije, em avr organija em institucije.**

SO NAŠTI O VARUH TE KEROL?

- O Varuh nane državakoro organi, zato i na anola o pravno zbrane odluke:**
našti anola odluka palo aver organija, te kere buti upro leskoro predlogo em odola pučipa htaj o mislipe.
em našti kerel upro na bi lače bukja upro organija.
- O Varuh na kerol upri buti, upro save đ ana sudno postupko htaj aver pravno postupko, odova te džala upro na o džajibe keripe upro postupko em koristipe kataro državno oblast.**
- O Varuh najle možnost za samostojno buti upri buti pale bukja htaj firme savo si privatno.**

* Različica romskega jezika za Rome, ki živijo na območju Dolenjske / Romano jezik, savi vakerena Roma, katar Dolenjska.

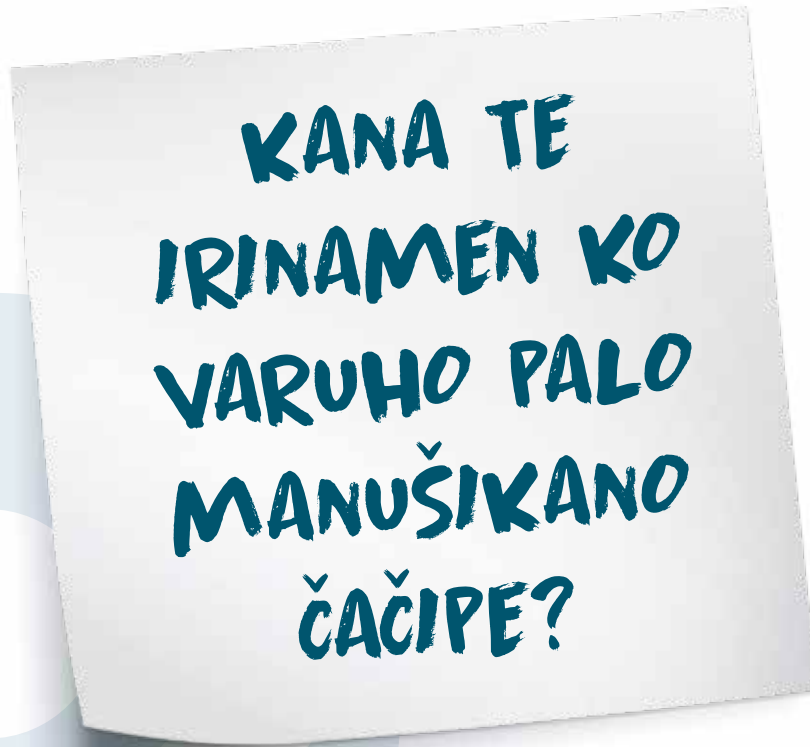
Ikalija: o varuh palo manušikano čačipe katar Republika Slovenija, Ljubljana 2021

REPUBLIKA SLOVENIJA

O VARUHO PALO MANUŠIKANO ČAČIPE

Kana dikena bi lačipe, kristinen tumaro čačipe!

O varuh palo manušikano čačipe ki Republika Slovenija,
Dunajska cesta 56, 1000 Ljubljana
Telefonsko brojo bizo love: **080 15 30**
Emailo: **info@varuh-rs.si**

KANA DJAJA PALO POMOČ KO VARUH?

Te mislingjen, so si tumenge kršene manuškano pravo ili tumaro pravo ili kerdo si tumenge nesavo aver krivice.

Te si kerdo bilačipe ili nesavo našukaripe palo tumende:

Državakiri organija

ki opština, centro palo socialno buti, palo pokinipe davkija, inšpektorati, ministarstvo, državakoro parlamenti, htaj aver državakere organija...

Organi kataro opština upravnog organi

Opština, opštinsko uprava htaj opština koro organi...

Legarde palo javno buti

javno agencija, o tan palo članija...

SAR PALO POMOČ KO VARUH?

Ko varuh bičalena tumaro LIL, savo ka avol:

- **KI PIŠIMI** (ki slovensko čib, šaj ko materno čib, te na đanen slovensko) em
- **PODPIŠIMI** (trubul te ovol andre htaj tumare kontaktno podatkija).

Tumaro lil šaj kerena korkoro, odote ni trubul tumenge o pomoč kataro advokati.

- 1** Ko tumaro lil pišinen so ulo čače tumencar htaj so kerdilo pišisaren konkretno (agjar: kana sasa kršime tumare pravija, ko kergja tumenge) em den dokazija pali kaja buti.
- 2** Em paše ka den sa tumare lila, kana pišisaren ki pola " Dindo lil palo Varuh" ki amari informativno tačka htaj ko amaro spletno portal.
- 3** Anglal te den o pišimo lil htaj palo vprašanja šaj te irinen tumen ko Varuh em agjar **na telefonsko brojo savo si bizo love, em ko elektronsko adresa htaj leste ki adresa.**

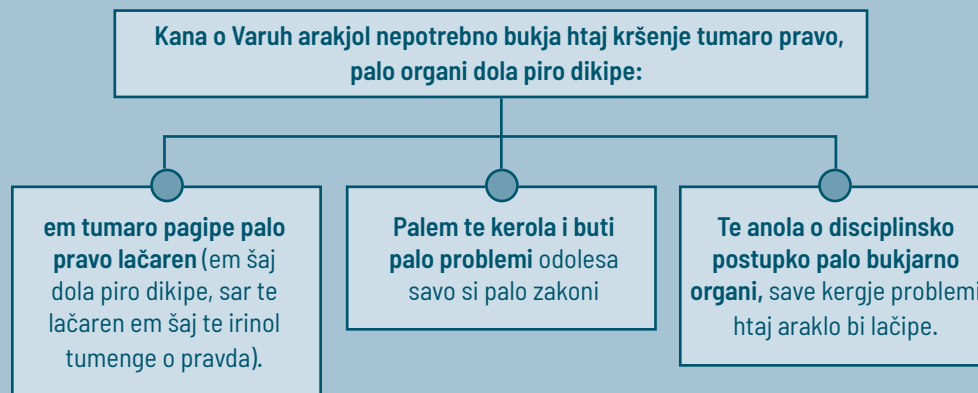
SO KEROL O VARUH TUMARE LILESA SO BIČALGEN?

Kana o Varuh lela tumaro lil tutar:

- 1. dikjela tumaro lil** (te si potrebno leske tutar aver informacije, šaj rodola tumendar te den dopuna),
- 2. dikjola piro pravo**
- 3. dikjola sili tiro o lil zakonito** (o Varuhi palo zakono dikjola htaj anola odluka, te kršimo tiro pravo maj but kataro jek berš),
- 4. dikjola o pravo htaj zakonito buti** (te si palo državakoro zakoni, mednarodno akti, htaj aver zakonija em palo zakonsko aktija),
- 5. šaj te keren dikljaripe palo organi**, upro palo kaste džala so dengja o lil, te šajte lel sa odola informacije htaj mislipe kataro organija.
- 6. šaj te kerol o dikipe em palo aver organija**, te dingja ocena, so trubul palo sa buti palo tumaro lil.

Palo sa i buti o Varuh lel korkori em neodvisno postupko. Palo sa odoja buti em šaj te lel sa informacije, dikjola kes a lila em sa aver dokumentija em kerola vakerde ili na vakerde pale save dokumentija mangel te dikel.

- 7. kana lola sa odola so trubul informacije, em anola leskoro dikipe:**

- 8. upro araklo dikipe šaj kerola em odova diklo dikipe palo organi**, palo odova šaj ikalel sistemsko bilačipe, em šaj čivela ki piro bešeskoro izveštaj palo državakoro parlamenti
- 9. palo piro dikipe htaj arakipe šaj te dol palo javnost** (bašo tumaro identiteti htaj podatkija palo akava na dola).

O POSTUPKO KO VARUHO SI POVERLJIVO, BIZO LOVE EM NEFORMALNO

Nesave primerija, kana o varuhi šaj pomožil:

- kana organi na den konkretno izveštaj (šukar) piri odluka:
- kana na o inšpektori em na opština koro uprava ko pišimo lil na dena tumenge o pišimo postupko upro savo šaj te den i pritužba odolesa si odoja pritužba bi lači
- kana o centro palo socialno buti legarela tumari molba maj but mesecija a na den tumen i odluka kataro tumaro pravo:
- kana si diklo htaj vakerdo palo pagipe katar e chavrikano pravo, htaj lengoro pravo kataro invalidura, po purane manuša, htaj strancija em aver manuša htaj manjine:
- te dena tumaro dikipe, so tumenge organo lija tumaro pravo palo soste:
  - palo korkututno htaj maškarutno životo,
  - socijalno sigurnost,
  - palo sastipe htaj o bešipe ki okolina,
  - tumaro dostojanstvo em tumaro sigurnost,
  - jekhipi anglo zakoni em (diskriminacija),
  - palo zbiranje,
  - palo tumaro samostojno em skupno životo,
  - pravno zakonija upro sudoskoro sigurnost.

O varuho si em savo legarol nacionalno institucija palo manuškano pravo.

Kataro januari 2021 si legarutno kataro institucija palo manuškano pravo odolesa statuso A palo Parisko jednakost em pravo Kidipe kataro o manuša palo statusi kataro nacionalno institucije (1993) so si odova, so kerola upro sa odola standardija pali lengiri buti palo sa kataro pitanja em upro palo lengoro manuškano pravo ki Slovenija.

» So bi kerola pali puf, sar mangaja, pošukar zuralo, čačimo em po baro šukaripe trubul panda anglal po but aktivno te da ukrepija te lačaren be o bi lačiipe, save pravena palo šukaripe katar manuškano čačiipe, em ko paluno angluno tan panda jek drom te čivol pes maškaro manuša, em lengo trajo. «

Peter Svetina
o varuho palo manuškano čačiipe ki Republika Slovenija